

3. Fond a služby

3.1 Speciální fond pro cílovou skupinu

(3.1) Knihovna vytváří speciální fond pro osoby se specifickými potřebami.

- Pokud knihovna nabízí fond pro osoby se zrakovým postižením, musí být dokumenty v tomto fondu označeny formou přístupnou pro danou cílovou skupinu.

Jak na to:

Např. dokumenty tištěné velkým písmem mohou být označeny výrazným barevným proužkem nebo ikonou, audio CD by měla obsahovat popisky v Braillově písmu apod.

Vhodné typy dokumentů

- Knihy a časopisy tištěné velkým písmem jsou vhodným typem dokumentů pro slabozraké osoby, mohou je však ocenit i jiné skupiny uživatelů (např. senioři, menšiny apod.).

Jak na to:

Vzhledem k nedostatku knih tištěných velkým písmem na českém trhu mohou být jejich alternativou elektronické čtečky, které umožní zvětšování textu. V zahraničí (především v anglicky mluvících zemích) jsou knihy tištěné velkým písmem běžně k dispozici, což je možné vzít v úvahu při případném budování fondu zahraniční literatury. V Česku vychází ve zvětšeném typu písma časopis Zora, který je možné získat prostřednictvím SONS¹⁾.

Vhodné je pamatovat na děti se zrakovým postižením a cíleně doplňovat do fondu dětské knihy a časopisy tištěné větším písmem.

- Audioknihy a časopisy
 - Audioknihy na CD dostupné prostřednictvím standardního trhu
 - Audioknihy a zvukové knihy pro děti
 - Audioknihy vydávané Knihovnou a tiskárnou pro nevidomé Karla Ema-nuela Macana
 - Časopisy pro nevidomé upravené do zvukové podoby²⁾

Jak na to:

Katalog knihovny Digitální Internetová Knihovna KTN³⁾ je přístupný i bez přihlášení. Veřejné knihovny mohou s Knihovnou a tiskárnou pro nevidomé Karla Emanuela Macana⁴⁾ navázat spolupráci a využívat její fondy.

- Filmová DVD (eventuálně videokazety) s komentářem pro zrakově postižené
- Elektronické dokumenty
 - Elektronické dokumenty umožňují uživatelům se zrakovým postižením čtení prostřednictvím speciálního softwaru. Tam, kde nelze získávat elektronické dokumenty, je nutné alespoň spolupracovat s knihovnami a subjekty, které takové dokumenty zpřístupňují.
 - **Vhodnými typy elektronických dokumentů jsou:**
 - E-knihy nebo zdroje dostupné prostřednictvím internetu
 - E-knihy na nosičích (CD, přenosné USB paměti)
 - Elektronické databáze nejlépe s dálkovým přístupem. Při jejich výběru je vhodné vzít v potaz i možnost stažení zvukové verze článku nebo dostupnost dané databáze pro mobilní zařízení. Vhodné naopak nejsou zdroje, pro jejichž použití je nutná instalace speciálního softwaru.
 - Elektronické kopie papírových dokumentů upravené pro uživatele se zrakovým postižením (či jiným postižením, které má za následek nepřístupnost tištěných knih) – především odborné tituly. Využití těchto textů umožňuje § 38. Autorského zákona.

Jak na to:

Pro účel úpravy odborných textů lze doporučit Metodiku k úpravám elektronických textů pro zrakově postižené⁵⁾ zpracovanou a aktualizovanou Střediskem pro pomoc studentům se specifickými nároky Teiresiás⁶⁾ při Masarykově univerzitě v Brně. Je však vhodné neupravovat knihy a texty, které už mají k dispozici jiné knihovny (dostupnost je možné ověřit v Knihovní bráně pro zrakově postižené⁷⁾).

Pokud knihovna upravuje texty pro uživatele se zrakovým postižením, doporučuje se propojení katalogu dotyčné knihovny s Knihovní bránou pro osoby se zrakovým postižením (pro tento případ je nezbytné, aby knihovna měla Z39.50 server). Knihovní bránu spravuje středisko Teiresiás

- Časopisy tištěné Braillovým písmem

Jak na to:

Seznam časopisů v Česku je dostupný např. na stránkách KTN nebo SONS.

- Dětské knihy tištěné Braillovým písmem. Přestože je v současné době zpřístupněno mnoho titulů dětských knih ve zvukové, případně elektronické podobě, samotný poslech textů dětem nestačí ke správnému rozvoji gramotnosti a jazykových kompetencí. Pokud se děti nenaučí číst, mají později problémy s pravopisem, některými gramatickými jevy a psaním textů obecně. Proto se musí knihovna zaměřit také na akvizici knih v Braillově písmu.

Jak na to:

V této oblasti je možné spolupracovat s Ediční komisí působící při Knihovně a tiskárně pro nevidomé Karla Emanuela Macana.

- Prezenční dokumenty. Pokud jsou v knihovně prezenční dokumenty, je nutné pamatovat na jejich zpřístupnění uživatelům se zrakovým postižením.

Jak na to:

Prezenční dokumenty je možné zpřístupnit např. pořízením technických zařízení (kamerové či softwarové lupy, počítač s hlasovým výstupem v kombinaci se skenerem a programem pro převod textu apod.). Přístupnost prezenčních dokumentů lze řešit také výjimkou z výpůjčních pravidel knihovny.

3.2 Literatura zaměřená na problematiku cílové skupiny

(3.2) Knihovna nabízí literaturu věnovanou problematice různých postižení a znevýhodnění pro rodiče, osoby pečující a většinovou populaci.

1. Kromě literatury o problematice zrakového postižení je možné shromažďovat také texty nebo díla autorů se zrakovým postižením, které obvykle dobře přiblíží problematiku a vnímání světa těchto lidí vidící populaci.

Jak na to:

Podobné publikace vydává např. sdružení Okamžik apod.

3.3 Elektronické a dálkové služby

(3.3) Knihovna využívá všech prostředků vzdálené komunikace, nabízí dálkové služby a ve svých prostorách umožňuje Wi-Fi připojení.

Přístup k placeným elektronickým zdrojům prostřednictvím Wi-Fi.

- Je nutné zajistit, aby i v případě využívání vlastních počítačů prostřednictvím Wi-Fi připojení měli uživatelé se zrakovým postižením přístup k placeným (licencovaným) elektronickým zdrojům. Pokud to není možné z důvodů licence nebo z technických důvodů, je nutné zajistit, aby na počítačích, ze kterých je možné elektronické zdroje využívat, byl k dispozici program pro zvětšování textu a hlasový výstup. V současné době již většina systémů má tyto funkce implementovány⁸⁾.

3.4 Doručování výpůjček

(3.4) Knihovna poskytuje službu doručování výpůjček do domu.

Další možné služby:

- Knihovna může poskytovat specializované referenční služby zaměřené na problematiku osob se zrakovým postižením.
- Kromě dokumentů může knihovna půjčovat také zařízení nutné k jejich využívání, např. radiomagnetofony s mp3 přehrávačem⁹⁾, lupy, čtečky elektronických knih aj.
- Knihovna může vytvářet cirkulační fond vhodných dokumentů pro své pobočky nebo další spolupracující knihovny.
- Knihovna může pravidelně doručovat dokumenty do organizací či zařízení, která pracují s lidmi se zrakovým postižením (např. formou mobilní „miniknihovny“ pro zrakově postižené).

Při plánování opatření týkajících se služeb knihovny nezapomeňte také na obecné požadavky na knihovnu přátelskou k uživatelům s postižením.

¹⁾

Viz <https://www.sons.cz/>

²⁾

Viz např. <http://www.ktn.cz/casopisy>

³⁾

Viz <https://www.ktn.cz/netdoc>

⁴⁾

Viz <https://www.ktn.cz/intro>

⁵⁾

https://www.teiresias.muni.cz/download/Metodika_VII.pdf

6)

<https://www.teiresias.muni.cz/>

7)

Viz <https://www.teiresias.muni.cz/dalet/>.

8)

<https://poslepu.cz/asistivni-technologie-pro-zrakove-postizene-z-dilny-microsoftu-lupa-predcitani-seein-g-ai/>.

9)

Tuto službu nabízí proti smlouvě např. Krajská knihovna v Karlových Varech.

From:

<https://prirucky.ipk.nkp.cz/> - **Metodické příručky pro knihovny**

Permanent link:

https://prirucky.ipk.nkp.cz/hf/zrak/fond_sluzby?rev=1601213979Last update: **2020/09/27 15:39**